

УДК 330.15

Мельничук Софія Олександрівна

*студентка кафедри економіки довкілля і природних ресурсів
Волинського національного університету імені Лесі України*

Мельничук София Александровна

*студентка кафедры экономики окружающей среды и природных ресурсов
Волынского национального университета имени Леси Украины*

Melnychuk Sofiia

*Student of the Department of
Environmental Economics and Natural Resources of the
Lesya Ukrainka Volyn National University*

Павлова Олена Миколаївна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та природокористування
Волинський національний університет імені Лесі України*

Павлова Елена Николаевна

*доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой экономики и природопользования
Волынский национальный университет имени Леси Украины*

Pavlova Olena

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Economics and Nature Management
Lesya Ukrainka Volyn National University*

Павлов Костянтин Володимирович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва і маркетингу
Волинський національний університет імені Лесі України*

Павлов Константин Владимирович

*доктор экономических наук, профессор,
заведующий кафедрой предпринимательства и маркетинга
Волинский национальный университет имени Леси Украинки*

Pavlov Kostiantyn

*Doctor of Economics, Professor
Head of the Department of Entrepreneurship and Marketing
Lesia Ukrainka Volyn National University*

Сур'як Алла Володимирівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та природокористування
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Сурьяк Алла Владимировна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономики и природопользования
Волинский национальный университет имени Леси Украинки*

Suryak Alla

*PhD, Associate Professor of the Department of
Economics and Nature Management
Lesya Ukrainka Volyn National University*

**ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ НА
ВОЛИНІ
ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛЕСНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ
НА ВОЛЫНЕ
PROBLEMS OF SOCIALIZATION OF THE FOREST INDUSTRY IN
VOLYN**

Анотація. Лісове господарство є стратегічно важливим для економіки Волині. Даному питанню присвятили свої праці Павлова О. М., Павлов К. В., Дребот О. І. та інші. В умовах трансформації економіки лісопромисловий сектор зазнав значних змін. Проблема невиснажливого та збалансованого лісокористування набуває все більшої актуальності. Пріоритетним напрямком роботи керівних органів Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства є покращення лісової інфраструктури. У статті проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку лісового господарства. Актуальність географічних досліджень стану і розвитку лісового господарства обласного регіону зумовлена негативними тенденціями, які особливо яскраво проявилися в останнє десятиліття. Така ситуація вимагає поглибленого вивчення причин виникнення та обґрунтування шляхів вирішення проблем лісового господарства. Цим питанням (на прикладі лісового господарства Волинської області) і присвячена дана стаття. Підкреслено, що сучасний стан лісів та лісового господарства свідчить про гостру необхідність розроблення нових основ лісокористування, які б ураховували необхідність різнопланового і цільового використання лісів, підвищення їх стійкості, а також активного впровадження розширеного відтворення лісових ресурсів, інтенсифікації лісовирощування. В статті запропоновано шляхи покращення діяльності лісового сектору. З метою раціоналізації діяльності лісового господарства Волинської області в сучасних умовах необхідно вжити таких заходів: створення комплексних комісій, здійснення перевірки та перереєстрації фірм і організацій, організація ефективної діяльності служб охорони лісу і лісових багатств. Пріоритетним напрямком розвитку лісового господарства у наш час є розширене відтворення лісових ресурсів, інтенсифікація лісовирощування, лісовідновлення.

Ключові слова: лісове господарство, лісовий фонд, економіка природокористування.

Аннотація. Лесное хозяйство является стратегически важным для экономики Волыни. Данному вопросу посвятили свои труды Павлова О. М., Павлов К. В., Дребот О. І. и другие. В условиях трансформации экономики лесопромышленный сектор претерпел значительные изменения. Проблема неизнурительного и сбалансированного лесопользования приобретает все большую актуальность. Приоритетным направлением работы руководящих органов Волынского областного управления лесного и охотничьего хозяйства улучшение лесной инфраструктуры. В статье проанализированы современное состояние и перспективы развития лесного хозяйства. Актуальность географических исследований и развития лесного хозяйства областного региона обусловлена негативными тенденциями, которые особенно ярко проявились в последнее десятилетие. Такая ситуация требует углубленного изучения причин возникновения и обоснования путей решения проблем лесного хозяйства. Этим вопросам (на примере лесного хозяйства Волынской области) и посвящена данная статья. Подчеркнуто, что современное состояние лесов и лесного хозяйства свидетельствует об острой необходимости разработки новых основ лесопользования, учитывающих необходимость разнопланового и целевого использования лесов, повышения их устойчивости, а также активного внедрения расширенного воспроизводства лесных ресурсов, интенсификации лесорастения. В статье предложены пути улучшения деятельности лесного сектора. В целях рационализации деятельности лесного хозяйства Волынской области в современных условиях необходимо принять следующие меры: создание комплексных комиссий, осуществление проверки и перерегистрации фирм и организаций, организация эффективной

деятельности служб охраны леса и лесных богатств. Приоритетным направлением развития лесного хозяйства в настоящее время является расширенное воспроизводство лесных ресурсов, интенсификация лесовыращивания, лесовосстановление.

Ключевые слова: лесное хозяйство, лесной фонд, экономика природопользования.

Summary. Forestry is strategically important for the economy of Volyn. Pavlova OM, Pavlov KV, Drebot OI and others devoted their works to this issue. In the conditions of economic transformation, the timber sector has undergone significant changes. The problem of inexhaustible and balanced forest use is becoming increasingly important. Improving forest infrastructure is a priority for the governing bodies of the Volyn Oblast Department of Forestry and Hunting. The article analyzes the current state and prospects of forestry development. The relevance of geographical studies of the state and development of forestry in the regional region is due to negative trends that have become particularly pronounced in the last decade. This situation requires in-depth study of the causes and rationale for solving forestry problems. This article is devoted to this issue (on the example of forestry of Volyn region). It is emphasized that the current state of forests and forestry indicates the urgent need to develop new bases for forest use, which would take into account the need for diverse and targeted use of forests, increase their sustainability, as well as active implementation of expanded reproduction of forest resources. The article suggests ways to improve the activities of the forest sector.

Key words: forestry, forest fund, economics of nature management.

Постановка проблеми. Однією зі сфер господарювання, яка є стратегічно важливою для регіональної економіки окремих областей в Україні, є сфера лісового господарства. Протягом останніх років

спостерігалась політика ведення лісового господарства, орієнтована на використання сировинних ресурсів лісу, яка призвела до негативних наслідків і підвищення цін. Під час переходу до ринкової системи господарювання лісопромисловий сектор зазнав значних перетворень. Виходячи із цього, актуальною є проблема активізації лісогосподарської діяльності, яка забезпечить невиснажливе та збалансоване лісокористування, сприятиме формуванню конкурентного середовища на ринках лісопродукції (на прикладі лісового господарства Волинської області).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про актуальність теми дослідження свідчать праці багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. До їх числа належать: Павлова О. М., Павлов К. В., О. І. Дребот, Добровольська Е. В., Генік Я. В..

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження тенденцій розвитку лісового господарства регіону і розроблення пріоритетних напрямів щодо його покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лісогосподарська ситуація або експлуатація лісів – це систематичне використання людиною лісових ресурсів. Експлуатаційний фонд є сукупністю стиглих і перестійних насаджень лісового підприємства, (при їх нестачі – і пристигаючих деревостанів перехідного віку) в різних категоріях лісів, де розвинені рубки головного користування та лісовідновні рубки [11]. Загальна протяжність лісів в області становить 697 тис. га, з яких штучно насажені ліси становлять 250 тис. га. За господарським значенням ліси області поділяються на дві економіко-експлуатаційні групи.

До лісів першої групи належать ліси зеленої зони, особливі ліси і лісові масиви, охоронні смуги лісів уздовж річок, захисні смуги уздовж залізниць та автомобільних доріг. Вирубка лісів цієї групи обмежена і потребує спеціального дозволу місцевої влади і керівних структур. Ліси

другої групи займають 331,3 тис. га. До них належать експлуатаційні ліси, а також лісові спеціальні зони і спеціальні смуги. Лісові масиви цієї групи є основою для здійснення господарської і комерційної діяльності. Волинські ліси є менш продуктивними, ніж ліси України в цілому, через відсутність в структурі лісового фонду багатовікових масивів деревини. Низький рівень продуктивності лісової господарської діяльності зумовлений 2 основними причинами: необґрунтована політика господарювання радянської влади на Волині; розкрадання деревини, що призвело до зниження продуктивності лісових ресурсів.

Пріоритетним напрямком діяльності Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства є покращення лісової інфраструктури. Сюди насамперед відноситься будівництво лісових доріг. Для забезпечення робіт із будівництва та ремонту лісових доріг в структурі управління працює 3 дорожньо-будівельних підрозділи: у ДП «Володимир-Волинське ЛМГ», «Маневицьке ЛГ», «Цуманське ЛГ». За потреби залучається і техніка підрядних дорожніх організацій.

Загальна протяжність доріг у лісовому фонді Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства становить 3,5 тис. км, серед яких до магістральних належать – 1,0 тис. км. На одну тисячу гектарів лісів припадає 6,5 км лісових доріг, в тому числі магістральних – 1,8 км.

Ліси займають 34 % загальної площі Волинської області, тому географічно через лісові масиви проходить значна частина грантових доріг, загальна протяжність яких становить 409 км і які виконують не лише комерційну функцію, а й соціальну: забезпечують транспортне сполучення сільських населених пунктів області.

Капітальне будівництво лісових доріг у Волинському обласному управлінні лісового та мисливського господарства проводиться із 2007 року. Лише у 2007 році було побудовано 7,9 кілометрів лісових доріг, в

тому числі 5,1 км – за кошти державного бюджету. Освоєно 1,5 млн. гривень капіталовкладень, з них – 1,0 млн. гривень коштів державного бюджету.

Протягом 2007-2010 років побудовано та проведено капітальний ремонт лісових доріг із облаштуванням щебеневого покриття загальною протяжністю 56 км, в тому числі – 21 км за кошти державного бюджету. Освоєно 8,0 млн. гривень капітальних вкладень, в тому числі – 5,5 млн. гривень коштів державного бюджету.

Останніми роками — 2016-2019 рр. — будівництво та утримання лісових доріг відбувається коштом державних підприємств.

Створення мережі лісових доріг у лісогосподарській та виробничій діяльності забезпечує:

- освоєння лісосічного фонду у важкодоступних, заболочених місцях;
- облаштування сітки верхніх проміжних складів, що дає можливість одночасно зменшити об'єми нижньоскладських робіт;
- застосування у вивезенні деревини великогабаритних автомобілів та автомобілів із гідроманіпуляторами, що в свою чергу дозволить зменшити витрати на перевезення деревини[15].

Лісове господарство Волинської області відноситься до захисноексплуатаційного типу і характеризується такими основними ознаками: високим відсотком лісистості, невисокою часткою лісів першої групи, значною питомою вагою у загальному обсязі лісовивезення в Україні, високим показником господарчої експлуатації [9]. Значна частина лісового господарства Волині (Камінь-Каширський, Маневицький і Любешівський райони) і залісених територій, частка яких є досить великою у структурі лісових ресурсів області, розташована на радіаційно забруднених територіях, на яких промислове використання лісоресурсів (ягід, грибів, лікарських рослин тощо), окрім деревини, є еколого -

небезпечним. Полювання на звірів і відпочинок на радіаційно забруднених територіях області також обмежене і регламентується напруженою радіоекологічною ситуацією. На сучасному етапі більшість державних підприємств знаходиться в умовах ринкового реформування і перебувають «на плаву». Проте частка недержавних лісозаготівельних і деревообробних підприємств суттєво зростає. Чимало економічних наслідків лісовому господарству області завдають природні стихії – урагани, пожежі, ерозія лісових ґрунтів тощо. Так, у Камінь-Каширському районі після сильного урагану 1997 р. продовжує догнивати понад 50 тис. кубометрів деревини у завалах, що утворилися внаслідок дії стихії. Як свідчать науковці-практики, це непоодинокі випадки, коли після літніх злив і буреломів у лісових масивах на Поліссі утворюються завали, які навіть у якості дров не використовуються через складність їх розбору. Вони залишаються бути джерелом пожеж, які в останній період є досить частими на лісових масивах області внаслідок засушливої погоди в літню пору року та горіння торфовищ на Поліссі [2]. Але на сьогоднішній день ситуація з ліквідацією наслідків буревію 1997 р. в Камінь-Каширському районі виправлена. Основні роботи виконано. Там, де ліс було знищено, ростуть нові насадження [4].

Висновки і пропозиції. Отже, аналізуючи стан лісової діяльності було виявлено багато еколого-економічних проблем, які потребують вирішення. Тому пріоритетними напрямками розвитку лісового господарств у контексті вимог часу є розширене відтворення лісових ресурсів, інтенсифікація лісовирощування [6].

З метою раціоналізації діяльності лісового господарства Волинської області в сучасних умовах необхідно вжити таких заходів:

- 1) створити комплексні комісії із залученням фахівців різних установ і відомств, які причетні до лісовикористання, та науковців із метою еколого – господарської оцінки лісових ресурсів області;

- 2) провести великомасштабне і комплексне бонітування усіх груп лісів області;
- 3) підвищити лісистість і продуктивність лісових угідь області шляхом заліснення рекультивованих ґрунтів, інтродукування нових порід дерев у структуру лісонасаджень, застосування нових технологій вирощування лісу на заболочених територіях;
- 4) здійснити перереєстрацію фірм та організацій і приватних підприємств, що займаються заготівлею, лісопереробкою і продажем деревини із заборонаю діяльності тих структур, що порушують нормативи лісовикористання, здійснюють незаконні вирубки і продаж лісу;
- 5) організувати ефективну діяльність служб охорони лісу і лісових багатств (лісництв, егерів, пожежних, охоронців та ін.) та забезпечити їх захист від розкрадання лісу, браконьєрів, стихійних лих (пожеж, смерчів, посухи) тощо [16].

Література

1. Андрієнко Т. Растительный мир Полесья; АН. УССР, Институт ботаники им. Н.Г. Холодного. К.: «Наукова думка», 1986. 205 с.
2. Воробьев Г.И. и др. Лесная энциклопедия (в 2-х томах). М: «Советская энциклопедия», 1985. Т. 1. 563 с.
3. Гаврилюк Я. Волинський ліс просить захисту // Волинь, 2002. № (106, 108, 109). 19, 24, 26 вересня. С. 3, 2, 3.
4. Генсірук С.А. Лісові ресурси України, їх охорона і використання. К.: «Наукова думка», 1973. 526 с.
5. Генсірук С.А. Рациональное природопользование. М.: «Лесная промышленность», 1979. 312 с.
6. Добровольська Е. В., Покотильська Н. В. Стан та тенденції розвитку лісового господарства. Ж.: «Економіка та управління підприємствами». 2021. № 63. С. 79-83.

7. Єврорегіон Буг: Волинська область / За ред. Б.П. Клімчука, П.В. Луцишина, В.Й. Лажніка. Луцьк: Ред.-вид. відділ Волинського університету. 1997. 448 с.
8. Заверуха Б. Охраняемые растения Украины. К.: «Наукова думка», 1983. 176 с.
9. Звіти за 1990-2002 рр. - форма 10ЛГ-Ф. Луцьк: Волинське державне лісогосподарське об'єднання «Волиньліс». 6 с.
- 10.Зубчук К. Який завтрашній день Волинського лісу? Волинь, 2002. № (10). 26 січня. С. 1.
- 11.Коцан Н.Н. Територіальна організація лісопромислового комплексу Волинської області // Автореферат дис. на здобуття наук. ступ. канд. геогр. наук, Луцьк: ЦДО СП., 1994. 16 с.
- 12.Телішевський Д.А. Комплексное использование недревесной продукции леса. М.: «Лесная промышленность», 1986. 224 с.
- 13.Павлов К. В. Змістова характеристика функціонування регіональних ринків нерухомості / К.В. Павлов // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. №1(9). С. 102-109.
- 14.Стрішенець О. М. Економічна теорія : [навч. Посібник для студ. вищ. навч. закл.] О. М. Стрішенець, Л. В. Єлісеєва, В. У. Ліщук. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2014. 200 с.
- 15.Юровчик В. Г. Сучасні проблеми розвитку лісів і лісового господарства Волинської області / В. Г. Юровчик // Регіональні проблеми України : географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : зб. наук. праць за матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон, 8-9 жовтня 2015 р.) / [за ред. : І. О. Пилипенка, Д. С. Мальчикової]. Херсон : ПП Вишемирский, 2015. 464 с.

16. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР. Теоретические и методические исследования / А.М. Маринич, И.А. Горленко, М.Г. Руденко и другие; Отв. ред. Маринич А.М., Паламарчук М.М. К.: «Наукова думка», 1990. 200 с.

References

1. Andrienko T. Flora of Polesie; AN. USSR, Institute of Botany. N.G. Kholodny. K.: "Scientific Thought", 1986. 205 p.
2. Vorobiev G.I. et al. Forest Encyclopedia (in 2 volumes). M.: "Soviet Encyclopedia", 1985. Vol. 1. 563 p.
3. Gavrilyuk Ya. Volyn forest asks for protection // Volyn, 2002. 106 (106, 108, 109). September 19, 24, 26. P. 3, 2, 3.
4. Gensiruk S.A. Forest resources of Ukraine, their protection and use. K.: "Scientific Thought", 1973. 526 p.
5. Gensiruk S.A. Rational nature management. M.: "Forest industry", 1979. 312 p.
6. Dobrovolskaya E.V., Pokotylskaya N.V. Status and trends in forestry. Zh.: "Economics and enterprise management" 2021. № 63. P. 79-83.
7. Euroregion Bug: Volyn region / Ed. B.P. Klimchuk, P.V. Lutsyshyna, V.I. Lazhnik. Lutsk: Ed. Department of Volyn University. 1997. 448 p.
8. Zaverukha B. Protected plants of Ukraine. K.: "Scientific Thought", 1983. 176 p.
9. Reports for 1990-2002. – form 10LG-F. Lutsk: Volyn State Forestry Association "Volynlis". 6 p.
10. Zubchuk K. What is the future of the Volyn forest? Volyn, 2002. № (10). January 26. P. 1.

11. Kotsan N.N. Territorial organization of the timber industry complex of Volyn region // Abstract of dissertation. for science. stup. Cand. geogr. Sciences, Lutsk: CDO SP., 1994. 16 p.
12. Telishevsky D.A. Complex use of non-timber forest products. M.: "Forest industry", 1986. 224 p.
13. Pavlov K.V. Content characteristics of the functioning of regional real estate markets / K.V. Pavlov // Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University: journal / ed. Lyubov Hryhorivna Lypych, Myroslava Bohdanivna Kulynych. Lutsk: Vezha-Druk, 2017. №1 (9). P. 102-109.
14. Strishenets O.M. Economic theory: [textbook. A guide for students. higher textbook zakl.] O.M. Strishenets, L.V. Yeliseyeva, V.V. Lishchuk. Lutsk: SNU. Lesya Ukrainka, 2014. 200 p.
15. Yurovchyk V.G. Modern problems of development of forests and forestry of Volyn region / V.G. Yurovchyk // Regionalni problemy Ukrainy: geografichniy analiz ta poshuk shlyakh vyreshennia: zb. Science. works for mater. VI International. scientific-practical conf. (Kherson, October 8-9, 2015) / [ed.: I.O. Pilipenko, D.S. Malchikova]. Kherson: P.P. Vishemirsky, 2015. 464 p.
16. Constructive-geographical bases of rational nature management in the Ukrainian SSR. Theoretical and methodical researches / A.M. Marinich, I.A. Gorlenko, M.G. Rudenko and others; Otv. ed. Marinich A.M., Palamarchuk M.M. K.: « Scientific thought», 1990. 200 p.